

EVOLUTIA

SCRIITORI ARDELENI:

Vasile Al-George.

Prețul 5 Lei.

EVOLUȚIA

LITERARĂ, ARTISTICĂ, SOCIALĂ.

REVISTĂ ILUSTRATĂ, APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ. REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
CLUJ, STRADA NICOLAE IORGA No. 23. — TELEFON No. 310.

DIRECTOR-PROPRIETAR:
Dr. ALEXANDRU MUREȘIAN

SECRETAR DE REDACȚIE:
IUSTIN ILIEȘIU

ABONAMENTUL: 1 AN 120, JUMĂTATE AN 60, 3 LUNI 30, UN NUMĂR 5 LEI.

CUPRINSUL:

Precursorul	Al. Ciura	Viață	Iustin Ilieșiu
Taina	V. Al-George	Gloria cumpărată	N. Donos (Zarin)
În labirint	Ilie Marin	Triolete	A. Farmă
Chemare	Volbură Poi nă	Cântece de iarnă	G. Baiculescu
Domnișoara Lili	Septimiu Popa	Rusia de astăzi văzută de Wells	I. L.
Icoană	T. Murășanu	Poveste de toamnă	George Ponetti
Vlăstari de trandafiri	V. Lainiceanu	Revelionul	Petru T. Gâdei
Teatru. — Opera. — Insemnări. — Cărți Reviste. — Numeroase cișee de actualitate. — Desemne de Eugen Normand.			

Invitare.

Banca Ardeleană și Cassa de păstrare Societate Anonimă Cluj
are onoare a invita pe On. săi acționari la

adunarea generală extraordinară

ce va avea loc la 11. Febr. 1922 ora 12 a. m., la sediul institutului (Piața Unirii 12). Progra-
mul adunării generale extraordinară este următorul:

1. Propunere pentru preschimbarea acțiunilor societății în acelea de o valoare nominală de 500 lei, adică emiterea în locul fiecărui 5 acțiuni de câte 100 lei la una de 500 lei.
2. Propunere pentru sporirea capitalului societar al întreprinderii la 40 milioane lei prin emiterea la 68.000 acțiuni de câte 500 lei.
3. Propunere referitor la modificarea art. 2, 7, 8, 14, 23, 24, 26, 28, 30, 32, 37, 39 din statute.
4. Alegerea direcțiunii. Vor avea drept de vot acei acționari, cari în baza art. 19 din statute, vor depune acțiunile împreună cu cupoanele neespirate la casieria centrală a institutului, până la 7 febr. 1922, ora 12 a. m.

Cluj, la 30 Ianuarie 1922.

Direcțiunea.

✓ PRECURSORUL.*

Nu mai era chip de scăpare: trebuia să luăm, ca mâne-poimâne, drumul pribegiei.

Vom pleca cu tren special — se spunea — sub escorta deghizată a detectivilor, cari roiau în jurul nostru ca niște viespi. Impachetasem totul și camerele sunau a gol. Dormiam, cu geamul deschis, deslușind bubuiturile de tun, cari noaptea se auziau mai bine. Și un crâmpieu dintr'un cântec îmi revenea mereu, obsedant, încurcându-mi visele fugare:

Astăzi-măine, cine știe...

Visam cu ochii deschiși, și abia spre ziuă mi se închideau pleoapele, grele ca de plumb.

Când mă pomeniam, roteam privirea prin camera goală, gândindu-mă la ce aveam de făcut pentru zi.

O parte a mobilei era în pivniță, deunde voiu vedea-o ruinită, dacă peste tot voiu mai avea prilejul să o revăd; iar restul era împachetat în câteva lăzi mari, la gară...

Rămăsese singur *biblioteca*, mica mea comoară, în sărăcia mea de dascăl. Mă tot gândeam până în clipa din urmă, s'o mai pot salva. De-acum trebuia să-mi iau rămas bun și dela ea.

Intr'un ungher tainic erau ticsite scrierile cele mai periculoase: „Memorandul“, „Replica“, un număr din „Golgota“, „Horia“ lui Ghiță Pop, și coloane tăiate cu foarfeca și subliniate cu roșu din „Liga culturală“ și din numerii cei mai recentți ai ziarelor dela București.

Le-am pus la o parte, cu gândul să le asvăr, pe urmă, în foc. Atunci am dat peste un caet, cu lucrările în scris ale unui licean. Mă uit la nume: Simeon Madincea. Nu înțelegeam cum ajunge acest caet printre scrierile revoluționare. Deschid caetul și citesc titlul lucrării: is de primăvară.

Atunci mi s'a deslușit întreg misterul, cu toate amănuntele lui.

* * *

Elevii primiseră teza, — o descriere poetică — și Simeon Madincea se ridicase de-asupra tuturor, cu două pagini de adevărată poezie în proză.

Cu mlădieri de stil și icoane clare din „Cântarea României“, își povestea vedeniile ce-l mângăiau în vis, incheiând, la deșteptare, cu: „Visasem că veniau doboranții“.

Era un vis cam îndrăsnit acesta, în primăvara anului 1916, dar tinărul palid, cu ochi scânteetori, și cu privirea pierdută undeva departe, a îndrăsnit totuș să-l viseze!

Când l-am întrebât, dacă și-a dat bine seama de ce a pus pe hârtie, și de primejdia ce o putuse provoca asupra liceului, care trebuia să ne fie mai scump ca lumină ochilor, a ridicat din umeri, spunând cu simplitate: „Am scris ce am visat... Și visul acesta mi se repetă mereu“...

* * *

Precursorul spunea un mare adevăr. În ochii lui scăpărători licăria scânteia dumnezeiască a atător

* Din volumul ce va apare: Cum era odată.

TAINA.

Vreau să vorbesc cu cei plecați, cu morții,
Ei știu mai bine taina vieții,
Căci râd de ea cu 'ntreaga lor ființă,
Toți dinții râd,
Doar goalele orbite adună nori...

Vreau să vorbesc cu ei,
Vreau să citesc
Ce scriu cu oase albe pe pământul negru...

Fâșii de zdrențe flutură pe oase,
Vin mulți,
Noian,
Și oasele s'ating...
Pe fondul nopții crește răsul alb,
Iar plânsul vieții piere
În foșnete de lanuri coapte,
În peșteri umede,
În care stalactiți de lacrimi
Picură și cresc...
În sarea lor se 'ncheagă pentru veci
Povestea generațiilor,
Cari trec sub cer,
Talazuri călătoare...

Și morții râd deplin în jurul meu, —
Cu dânșii râde vecinicia, —
Și-aud în zgomotul de oase:
Sărman nebun, ce vii spre noi,
Ce-i fi al nostru mâine,
Tu cauți zadarnic să deslegi
Al vieții rost,
A vieții taină;
Zadarnic gândul tău s'avântă
Și sparge zări întunecate
Să afle tainei deslegarea!
Vei fi ca noi, vei fi ca noi,
Și taina va rămâne taină...

Vasile Al-George.

martiri, cari au sfidat moartea și suferințele, crezând într'un ideal. La vârsta de șaisprezece ani, o maturitate precoce îi deslușia lămurit isbânda, pe care el n'avea s'o vadă, decât în vis.

Și moartea avea să-i închidă ochii în curând, ochii lui aprinși de vedenia unui vis feeric.

Am trecut apoi la colecțiile ziarelor, la acele ale „Luceafărului“.

Și vraful ce trebuia să fie jertfit pe rug lua porții tot mai uriașe... Dela o vreme m'am pomenit, că trebuia să dau flacărilor aproape întreagă bibliotecă. Atunci mi-am zis: „Rămână aici biblioteca așa cum e. Detectivii, cari locuiau alături, pot să o ardă, pot să pună mâna pe mine când vor, căci în mâna lor eram... Vom trece atunci dincolo de valurile Stigelui, toți mânătorii condeiului din Ardeal, pe sub aceleași furci caudine, preschimbate în arcuri triumfale!

* * *

CHEMARE.

Se bucură de tine ochii mei,
Minune, tu, ca valul de lumină
Ce înflorește ziua în grădină,
Așa aprinzi în noaptea mea lumini.
In ale vecinicieii picături
S'a strâns albastru cerului de vară:
Sunt ochii tăi, din ochii tăi coboară
Viața nouă slabelor făpturi.
Fii bună, lasă-mi mâna să-i sărut,
Mai albă-i mâna ta de cum e crinul:
Ușor surâsul tău îmi smulge spinul
Din inimă, adânc și lung crescut.
Surâz, minune, uite înfloresc
Sub vraja zâmbetului trandafirii,
Tu ești minunea cea mai albă-a firii
Pe care-o 'nalță lutul omenesc.

FAMILIA REGALĂ CU OCAZIUNEA LOGODNEI PRINCIPESII MĂRIOARA CU REGELE ALEXANDRU

In clipa asta eu de-aș fi zefir
In zborul meu ți-aș alina sprinceana,
Ți-ar tremura nedumerită geana,
Am toarce al iubirei noastre fir.
Să nu-mi arunci osânda că-s nebun
Să nu întrebi: nebunul, ce vrea oare?
Noi știm că tinerețea-i trecătoare,
Din veac în veac și stelele apun.
Dar câtă vreme ai viață 'n piept,
De-o simți zbatându-se ca o furtună,
Când știi că ochii amândoi adună
Din tot ce vezi, ce e mai bun, e drept
Să strângi în lanț de lut și să zugrumi
Avântul tinereții și-a iubirei,
Să 'nneci în lacrimi partea fericirei
Ce-o dă iubirea pământestei lumi?
De ce se plângem când vom fi bătrâni
Perduta primăvară-a tinereței?
Iubirea singură dă senz vieței,
De ce s'o amăgim de azi pe mâini?
Ori cât ai încerca să te oscunzi
De tine însuși, ca sub nori — un soare,
Aceleași legi trăesc biruitoare:
De fulgerul iubirei te pătrunzi.
Se bucură de tine ochii plini.

Minune, tu, ca valul de lumină
Ce înflorește ziua în grădină,
Așa aprinzi în noaptea mea lumini.

Târziu, în noapte, ori cât de târziu,
In pat de-ai rămânea odată goală
Își va întinde mantia regală
Din ceruri luna, peste trupul viu.

Volbură Poiană.

Un scriitor sever, chiar unul dintre aceia, cari necunoscând Ardealul, își inchipue că e o mare nevoie pentru a deștepta aici sentimentul național, ar săvârși o operă de mare consolidare națională, răsfoind articolele scrise prin revistele și ziarele dela noi, cu zece ani în urmă. (Noi nu ne putem angaja la așa ceva, căci bunul simț nu îngăduie să te mândrești cu slova tipărită, din cea mai curată convicție.)

Ar înțelege atunci, cum a înțeles chiar contele Tisza — cel mai mare bărbat de stat al Ungariei — că războiul puterilor centrale era pierdut din capul locului, tocmai pe tema desăvârșitei uniri sufletești, între frații cis- și transcarpațini.

Ar înțelege, că drumul care ducea la biruința armelor a fost netezit îndelung prin muncă uriașă și atâruitoare, fără de care ținta întrezărită nu se putea ajunge.

Ar înțelege lacrimile ce le-au vărsat ofițerii români, când coborând pentru a doua oră Carpații, au fost împinși chiar din partea copiilor nevârstnici, cu chiote de: „Trăiască România-Mare!”

Atunci?

Unde e mâna criminală, care mai încearcă să sufoce și azi această sfântă, biruitoare și imaculată unire sufletească, ce ni se transmite de pe malurile obârșiei noastre de slavă, din ruinele Cetății eterne?

Al. Ciura.

Abonați cu **„Evoluția”** care a-
toții revista **„Evoluția”** pare cu
colaborarea tuturor scriitorilor mari ardeleni.

IN LABIRINT.

(Continuare.)

Schită de: ILIE MARIN.

— Iubiți-vă! — Demi-mondena isbucni: „Asta o cer doară!

— Nu, nu, nu iubirea dtale! Altă iubire! Iubirea care scoate din labirint!
— Femeia ridea cu hohot.

— Iubiți-vă! — Filosoful citea tocmai pe Nietzsche și Max Stirner era pe masa lui de scris. — De acolo nu poate țâșni fericirea! — strigă omul, dar tăcerea fu răspunsul elocvent al filosofului adâncit în probleme.

Cel cu șampania Mumm invitase pe îmbogățita de războiu la un tur Turo step și dansau amândoi un dans macabru, câtă vreme proletarul privea cu ochi de fiară spre cei cari dădeau lozinca: „după noi potopul!”

— Iubiți-vă!, — strigă omul. Părechea se opri pentru o clipă, privi la cel ce-i opăcea ca la un gândac de Mai, culcat pe spate — apoi urmă să danseze, sărutându-se în decursul jocului, care escita fantazia amândurora.

„Poetul“ fantaza mai departe, înșirând pe hărtia gălburie versurile-i fără ritm și fără de iubire. „Iubește!“, îi strigă omul.

— Nu iubesc?

— Nu așa! Dă alarma! iubiți-vă! Iubirea e cheagul, e fermentul a tot ce este bun, ce e progres!

— Lasă-mă 'n pace! mi-a venit tocmai o idee... și de dragul unei idei bizare i-a dat cu tifla omului, care trecea ca un misionar.

Țăranul sta posac și la cuvântul de „Iubiți-vă!” dete din cap: frumoasă vorbă numai cine să o înfăptuiască? Neîncrăzător acuma, căci începuse să se gândească la cele auzite mai înainte.

Pe o femeie o trecuse cu vederea omul. Sta ghemuită într'un colț întunecat și plângea boabe grele. Era o mamă. La cuvântul „Iubiți-vă!“, tresări. Cum ași iubi! Dar cine ascultă în ziua de astăzi sfaturi ca astea? N'a auzit-o nici chiar omul...

Bancherul murmură, dând din umeri, când trecu omul pe lângă el: „Hei dragul meu: Les affaires sont les affaires!”¹⁾

— Iubiți-vă! a mai strigat odată în întunerecul, care-l înconjură acum, și încercă să ajungă într'altă încăpere, dar — deodată — fără de veste, îi eși înainte un alt om și i-se puse în cale. În cenușiu, care se înfiripa recunoscu noul sosit că cel ce-i tăia drumul este înarmat.

— Stai, îi strigă cel cu pușca în mână.

— Ce vrei?

— Ești de alt neam!

— Da.

Și — fără de apel — fără de a șovăi o singură clipă — omul înarmat slobozi pușca și culcă la pământ pe ce cu mâinile goale, întinse ca să spună și ele: „Iubiți-vă!”

Cel înarmat ridea: „Haha! O să se pomenească răzbunarea mea! E puterea nemilostivei mele răzbunări și sughițul plânsurilor lui va fi pomenit de generațiile viitoare și, în fașe, de nepoții lui, de va mai avea nepoți!

Veneau acum în goană nebună și ceilalți de prin întunerec spre cel împușcat.

¹⁾ Afacerile sunt afaceri.

Puteai recunoaște pe cel căzut la pământ, cu ochii îndreptați în sus, dureros, par'că ar fi spus: „Ce-ați făcut? Nu vă este rușine?”

Și fiecare încerca acum să contribuie ca privirea aceasta a ochilor celui mort să dispară. Fiecare lua câte o piatră și lovea în cel întins la picioarele sale.

Pietrele loveau toate în plin, în carne și în oasele capului.

Unii râdeau satisfăcuți, că au nimerit bine, ca și când ar fi jucat la popici și ar fi dat jos toate cele 9 popici, cu popa în frunte.

Cel cu pușca lovea mai tare și căuta să isbească și cu piciorul. Gura lui rânjea: „I-am dat la mir!” Ca răspuns a primit pe frunte o picătură de sânge de-a mortului — piatra lovise tare, încât a țâșnit sângele în toate părțile.

Regele ALEXANDRU al Jugoslaviei și pricipesa MARIOARA.

— Hahaha!, rideau, ștergându-se de sânge cu toții.

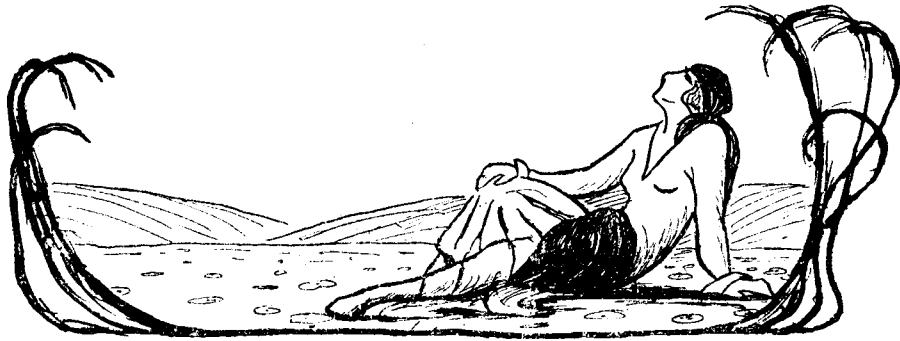
— Hihihii!, — se auzea glasul discordat al îmbogățitei de război.

Și pietrele se sporeau mereu pe lângă trupul celui mort, disputându-și dreptul de a-l înmormânta ele, în normanul lor.

Pe fruntea fiecăruia din omoritori ai fi putut scrie: „Cain, ce ai făcut?!” — dar ei nu voiau să citească aceasta, ci urmau ca porniți de o putere nevăzută să ascundă cât mai curând trupul asasinat.

Normanul creștea mereu — au dispărut picioarele sdrelite, a dispărut pieptul, ochii nu-i mai puteau muștra — dar, ce fu și asta? Când erau să-și încorneze opera, când era să dispară și cea de pe urmă părțică a trupului urgisit — s'a auzit ca o mișcare misterioasă în mijlocul pietrelor și — mâna dreaptă a mortului s'a ridicat, arătându-și degetul arătător ca un semn de exclamație.

Toți s'au uitat, năuciiți la deget și nebuni de

ICOANĂ.

*Cetăți viscolite pe cerul de toamnă
Trec norii 'n cumplite vârtejuri de dealuri —
Acolo, departe-i tot cheamă-o mînune
Adusă de vânturi, cântată pe valuri...*

*Acolo, departe e-o taină... și lumea
Aleargă 'ntr'acolo, nebună, s'o vadă —
Mânați ca de-o spaimă fug norii — și 'n fugă
Aruncă pe drumuri cu fulgi de zăpadă.*

*... Cu ei pleacă răsul și gluma — și 'n ape
Pe urma lor cerul tristețea-și răsfrînge,
Iar codrul pe dealuri mai galben ca toamna
Își smulge cu mâinile părul și plînge...*

T. Murășanu.

VLĂSTARI DE TRANDAFIRI.

*Pe groapa-mi solitară, cântând, în faptul serii,
Să răsădești, iubito, vlăstari de trandafiri,
Vlăstari ce plini de viață sub cerul primăverii
Mă vor veghiu 'n surturi de mândre înfloriri.*

*Și pururea desmiardă-i cu dulcea ta vorbire,
Când vei veni supusă părerilor de rău,
Și-asupra lor te-aplecă pătrunsă de iubire
Să simți și ei focul răsufletului tău.*

*Dar când adânc înfrîntă de-amarnica veghere,
Te vei simți străină la căpătâiul meu,
Tu smulge-le podoaba hrănită în tăcere
Cu dragostea nebună ce ți-am purtat-o eu.*

V. Lainiceanu.

groază, au început să care la pietri din toate părțile, ca să îngroape și mâna aceasta rebelă. Ce grindină de pietri s'a deslănțuit asupra ei. Fiecare voia să o ajungă.

Imbogățita de război și-a sumes mânecile și și-a ridicat haina, ca să poată nimeri mai bine, luându-și avânt. Cel cu pușca ducea țeava la ochi și încerca să țintească în plin.

Mâna rămânea neclintită deasupra normanului de pietri — oricât s'ar fi străduit ei să o răpună. Cu degetul ridicat le aducea aminte: „Ce-ați săvârșit?!“

Par'că ar fi fost mâna „Americii“ din portul din New-York, mâna, care ține făclia, mâna dușmană în-tunecului, mâna, care arată oamenilor zenitul...

Ilie Marin.

Frați Joanovics

Cluj, Piața Unirii No. 32.

Cel mai mare și cel mai vechiu atelier pentru fotografi: din Ardeal. Execută acvarele, măririi și orice fel de suscepere ori-când peste zi.

Katz și Mendel

depozit permanent de haine băr-bătești, pentru băiați și fetițe
Cluj, Piata Unirii No 10.

Domnișoara Lili.

I.

Era de cincisprezece ani atunci, o copilă dră-guță și frumoasă, cu ochi vineți. Avea un păr minu-nat, bălai, incolăcit ca un șarpe gros în jurul capului. Dar... era mereu tristă, zimbetel: ei ai fi putut să-le însemni în calendar fără să te temi că o să-l impe-стриzezi prea tare.

Am întâlnit-o într'un institut de fete, acolo aveam și eu o fetiță de vârsta ei. Amândouă de-o fire me-lancolică, se împrieteniră în ceasul când s'au văzut, iar când fetița mea mi-o prezentase și mie am simțit că inima îmi bate cu putere: era fata unui prieten; preot și el, trecut prin nește foarte puternice sgraduiri ale vieții. Cum nici eu nu-s chiar nebătut de vânturi, împrejurarea asta o împrietenii și mai mult cu fetița mea, iar pe mine de-acî încolo mă considera ca un-chiu și pe soția mea ca mătușă. Așa considera și fetița mea pe părinții ei, iar în privința pachetelor cari le veniau de-acasă cu prăjituri și cu de-ale mân-cării se stabilise între ele un adevărat comunism.

Odată mi-am cercetat fetița, — era prin Martie, — și m'am întristat când n'am dat cu ochii de Lili, ca altădată. Era bolnavă și am cercetat-o la patul ei. Asculta cuvintele de mângăiere ce-i spuneam și lă-cria, așa apoi am mai întors'o și pe glumă, credeam că voiu putea să-i storc un zimbet, dar n'am izbutit.

— Eu unchiule, — mai bine ar fi să mor,... suntem cinci fete la casă și tata... prea e năcăjit...

— Nu, Lili, nu, — am protestat, — cinci fete, am și eu și pentru lumea asta n'aș vrea să-mi moară vre-una...

— Așa-i, așa-i, dar tata,... prea e nefericit...

VIAȚĂ.

Viață, viață,
Cad în genunchi la picioarele tale de marmoră,
Căci te iubesc cu patimă,
Și pe altarul tău
Imi jertfesc sângele tânăr,
Aprins ca floarea măceșului.

Din neguri răsar
Monștrii cu ochii sălbateci
Și mă cată
Pândindu-mi urmele,
Sugrumându-mi în fașe copiii:
Visurile...

Mă înfioară moartea ta,
Viață!

Tăcerea,
Lipitoare lacomă,
Imi soarbe creerii
Și apasă greu în cripta sufletului.

Numai odată încă, viață,
Lasă-mă
Ca 'n aurul pletelor tale strălucitoare
Să 'mi usuc lacrimile!

Viață, viață!

Iustin Ilieșiu.

— Nu-i așa, nefericit acum, — i-am răspuns, — a fost numit în altă comună și toate se vor întoarce spre mai bine...

Mă privi câte-va clipe în tăcere, când pe mine, când pe fetița mea, apoi:

— Unchiule, ai dreptate, nu vreau să mor... prea mult ar plânge Mimi (așa-i zicea fetiței mele).

Prinse pe Mimi pe după cap și o îmbrățișă prelung așa, că o făcu și pe ea să plângă.

— Vezi unchiule, — îmi mai zise, — eu numai pe Mimi o am. Numai ea se pricepe la plâns în institutul ăsta, numai cu ea mă duc uneori la umbra stejarului din grădină și acolo plângem amândouă, cât vrem noi...

I-am pus mâna pe frunte.

— Vezi Lili, acum nu mai ai ferbințeli...

— Intr'adevăr, unchiule? Atunci dar... să mâncăm...

Mimi desfăcu prăjiturile ce le-adusesem și mâncară cu poftă amândouă.

— Asta a făcut-o mătușica direct pentru mine și asta... pentru Mimi...

Și începu să râdă. N'am văzut-o până atunci râzând.

— Vezi Lili, — i-am zis, — ai putea să te deprinzi cu răsul, îți șeade așa de bine când râzi...

— Adevărat, unchiule? Atunci o să râd de-a-cum înainte, cel puțin în prezența D-tale o să râd...

Dar... nu s'a ținut de cuvânt, a rămas aceeași fire melancolică...

La încheierea anului școlar, când mi-am adus fetița acasă, a trebuit să fiu martorul dureroasei despărțiri între Lili și Mimi, o despărțire așa cum numai între fetițele de școală poți să vezi, cu sărutări multe și cu lacrimi — și mai multe...

II.

Se scurseră cinci ani și în vremea asta Lili și Mimi își scriau des. Lili continuase studiile la o

școală normală, iar Mimi a rămas acasă. Dela o vreme scrisorile se mai răriră, cum se cam întâmplă toate în lumea asta. Când venia însă totuși, câte-una, Mimi ne-o citea cu glas tare: era în fiecare șir aceeași căldură, aceeași sieceră dragoste cătră „unchiul” și mătușa și ceilalți.

După terminarea studiilor ajunse institutoare într'un sat dela munte și ne scria și de-acolo cu în-suflețire despre copiii de școală, uneori câte-o scenă dragălașă dela oara de matematică și alte multe.

Am întâlnit-o în vremea asta odată, o întâlnire veselă în piața unui oraș. Era cu totul alta, s'a făcut fată mare și frumoasă și nu mai era melancolica de-altă dată, acum zimbetele i-se furișau mereu pe buze. O fată, care ar fi putut să scoată din minți pe ori-ce om.

Mi-a adresat-o ploaie de întrebări, despre Mimi și despre celelalte patru fete ale mele, despre „mătușică-sa” și despre multe, multe, iar însfârșit:

Ziariști Ciujeni:

DI ALEX. A. HODOȘ.

— Și Mimi... nu se mărită?

Nu i-am răspuns, — omul sărac și cu fete multe nu răspunde bucuros la astfel de întrebări. Mi-am forțat totuși un zimbet și i-am zis:

— Tocmai asta vroiam să te întreb și eu... Iși plecă capul cu tristeță.

— Măritișul fetelor de seama mea e mult mai greu...

— De ce? Așa cum ești tu... nu trebuie să-te a'eagă altul... îți aști tu singură pe cel ales...

— Te înșeli, unchiule, — îmi răspunse roșind toată, — cea-ce spui D-ta e... „o ve,he, de demult poveste”. Aliă lume trăim acum...

— Aș, — i-am zis, — tu te măriți când vrei... ai slujbă frumoasă, ești liberă, independentă, stăpână pe voința ta...

— Căsătoria nu atârnă dela voința omului...

— Dar dela ce?

— Cum îmi aduc eu aminte, — îmi spuse oftând, — la căsătorie rolul principal revine inimii...

— Așa-i Lili, așa-i, dar asta-i... cum spuneai tu... o veche, de demult poveste... dela o mie patru-sute, cum zice Eminescu... Și tu... ai vrea să te căsătorești?

TRIOLETE.

I.

*Spre-acelaș țel de fericire,
Robiți de nestatornic dor,
Ne chiamă calda năzuire
Spre-acelaș țel de fericire.*

*Și în eternă amăgire
Zorim cu pas șovăitor,
Spre-acelaș țel de fericire,
Robiți de nestatornic dor.*

II.

*Parfumul tristelor ruine
Din lumea sfintei amintiri,
Ne'mbată 'n nopțile senine
Parfumul tristelor ruine.*

*Și clipele de farmec pline
Le poartă 'n zvon de ispitiri
Parfumul tristelor ruine
Din lumea sfintei amintiri.*

III.

*Infrigurata vieții goană
Iși cere pururi jertfe noi
Și sfarmă-a viselor icoană.
Infrigurata vieții goană.*

*Și sub a clipelor prigoană
Cad mulți și neștiuți eroi:
Infrigurata vieții goană
Iși cere pururi jertfe noi.*

A. Farmă.

— Nu știu, sunt îndestulită cu soarta dar... mi-ar plăcea să fiu preoteasă...

Am oftat, mi-am adus aminte de Mimi și de celelalte. Restul convorbirii ne-a fost despre căsătorie.

I-am dat întru toate dreptate: când spunea că pricina multor rele sociale e, că bărbații nu se căsătoresc la timp, ori rămân celibatari, ori fac căsătorii din interes, când spunea că chiar și candidații de preoție fac socoteli matematice înainte de căsătorie și cu un cuvânt, era adevărat tot ce spunea...

Ajuns acasă, Mimi mi-a arătat o scrisoare dela Lili, care m'a lămnrit pe deplin. Era o elegie de patru fețe a unei iubiri ce s'a sfârșit pentru totdeauna. Spunea despre un june candidat de preot, care i-a dat târcoaje două luni de zile fericite. Luând în serios vorbele lui, se socotia mireasa acelui „băiat deștept și cuminte”, — adeseori se vedea în vis cu el alături, înaintea altarului... Dar dintr'odată... el a ocolit-o, iar o prietenă i-a spus că umblă să se însoare. Când cineva i-a propus s'o iea pe dânsa... i-a răspuns fără șovăire: nu vreau să fiu sărac o viață întreagă! E logodit acum cu alta și peste-o săptămână se va face și nunta...

„O, dac'ai ști Mimi... Aș fi fost în stare să fiu roaba lui, să muncesc o viață întreagă fără întrerupere, ca să nu fie sărac nici-odată... Dar e mai bine așa... cunosc acum lumea în toată golătaea ei...”

III.

Și s'au mai scurs încă cinci ani. Lili a căpătat un post bun la oraș și de-ací încolo s'au rărit și mai mult scrisorile. Când s'a măritat Mimi n'a venit la

nunță, a trimis numai o scrisoare scurtă, despre „multele ocupații” care o împiedică să iea parte la nunta celei mai bune prietene a ei. De-ací încolo aproape am uitat-o. Doar după-ce s'a făcut România-Mare i-am văzut numele între institutoarele primite la cursul extraordinar, care s'a deschis pentru-a crea contingentul de profesori secundari pe seama liceelor din Ardeal.

Apoi iar am uitat-o și s'a mai scurs încă un an. Era într'o dup'amiază de Octomvrie și mă aflăm în casa unui prieten dela oraș. Mai erau vre-o trei doamne și doamna casei tocmai ne spunea o istorie destul de banală din cercul cunoștințelor ei când, după o ușoară bătaie în ușă își făcu apariția... Lili. Nu-mi venia s'o cunosc, era mai frumoasă ca acum șeasă ani, abia după-ce ne dete „bonjour”-ul am cu-

Gara de nord din București, care a fost incendiată în luna trecută.

noscut-o de pe glas și m'am ridicat de pe scaun. M'a recunoscut și ea și după-ce s'a sărutat cu doamnele a venit în dreptul meu.

— Ah! *Bonjour* părinte, ești și D-ta aici? E un veac de când nu te-am văzut!...

Vorbia repede, repede, cu intonație bucureșteană.

— Nu va fi chiar un veac, *Domnișoară*, i-am răspuns, ... un veac e vreme lungă, iar D-ta nu ești nici măcar de... o jumătate de veac...

Nu i-a plăcut răspunsul meu, dar... eram și eu prea tulburat, ... doar fi fusesem odată... „unchiu”.

— Cum vă aflați pe acasă? — mă mai întrebă cu răceală, adăogând repede, fără să aștepte răspunsul meu — eu sunt profesoară la liceul de fete de-aici...

I-am mai spus câteva cuvinte banale de felicitare, apoi s'a așezat pe scaun și a început să vorbească cu Doamnele, o convorbire care n'am urmărit-o, eram prea agitat. M'așteptasem să-mi zică „unchiule”, să mă întrebe de Mimi, câți copii are,

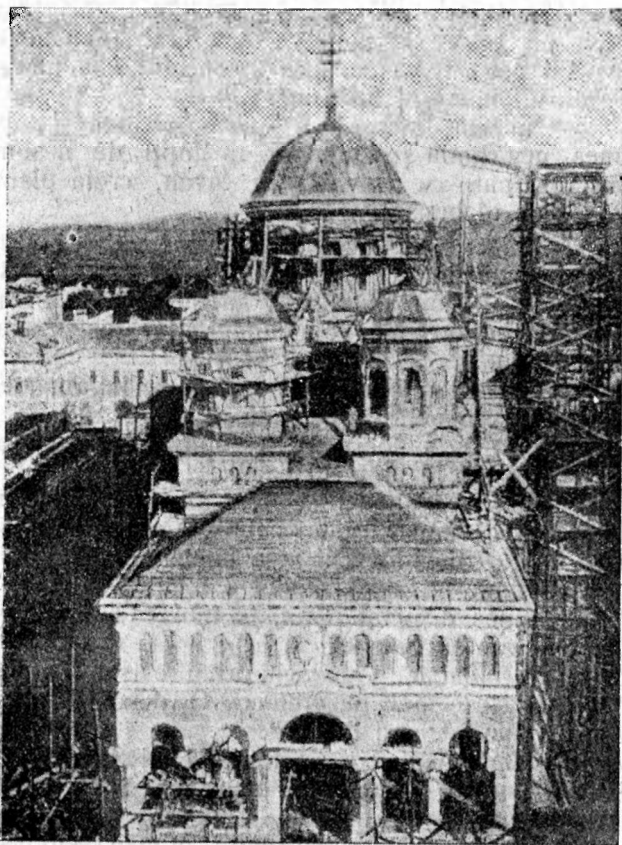
cum o duce cu bărbatul și câte altele... și când colo... Abia când am băgat de seamă că vorbește de București îmi încordai atențiunea. Nu cunoșteam pe-atunci o singură doamnă din Ardeal, care umblând pe la București să nu fi fost și la Regina, iar acum... Regina era dusă în Franța de trei săptămâni.

Ea sosise ieri din București și își spunea impresiile, — poate numai de asta a și venit. Își aprinse o țigară (spun drept, țigara o prindea de minune) și urmă înainte:

— Am fost la Regina, să vedeți cât e de drăguță și cât de bine m'a primit! O, nici-odată n'o să uit acele clipe fericite...

Înțelegeți, cum a trebuit să-mi mușc buzele, să-mi opresc zimbetul.

— Dar, la teatrul național! Ah!... s'o ascuți pe

Biserica Incoronării din Alba-Iulia.

Aristizza Romanescu și-apoi... să mori!
Și începu să fredoneze:

— Iubitul meu nu este prinț,
El n'are astfel de dorinți...

Cânta frumos, mă simțeam pe altă lume, acolo unde s'a dus și Aristizza cu vre-un an mai înainte.

Ne-a purtat prin București vreme de un sfert de ceas, cu viteză mare. Vorbea încântată de tot ce văzuse pe-acolo, doar când a ajuns pe la minister s'au cam schimbat trebile.

— Ce să și aștepti dela un astfel de guvern? — spunea cu aceeași viteză, — dar să știți că i-am spus ministrului în față: D-le Ministru! La noi în Ardeal cel din urmă lacheu e mai loial și mai... afaibil ca D-ta... A rămas bietul uluit și... mi-a isprăvit afacerea... Cred, că incurând o să cadă guvernul...

Voiam să spun ceva și eu, dar nu prea ajun-

CÂNTECE DE IARNĂ.

Lyei.

I.

*Nevăzut moșneag de iarnă
Scuturat-a pletele —
Fulgi greoi a prins să cearnă,
Imbrăcând beschetele.*

*Parcul ce-a 'nviat o vreme
Simțul siluetelor,
Azi suspină'n reci poeme
Tainele regretelor.*

*Luna 'ncepe sus parada
Risipindu-și turmele —
Vin! Sub pașii mei zăpada
Îți arată urmele.*

II.

*Leneș se destramă norul.
Prind să cearnă sitele —
Fulguri ce-și leagăn sborul
Țîndesesc clipitele.*

*Pun podoabă de albeață
Hainele pământului;
Te'nroșește foc la față
Suflul rece-al vântu'ui.*

*Doruri dragi unesc visarea
Cu seninul frunților —
Când își conturează zarea
Doliul alb al munților.*

George Baiculescu.

geam la cuvânt. Roșie ca focul, își mai suci o țigare și atunci am întreat-o:

— Ai multe cleve, Dșoară?

— O, multe! Sunt teribil de ocupată, e grea de tot slujba mea...

— Așa-ți trebuie, — îi spuse una dintre Doamne, — de ce nu te-ai măritat?

— Da, da, voi numai în măritiș credeți... Dar trebuie să muncim și noi pentru consolidarea României-Mari... E de multe feluri chemarea unei femei...

— Vezi Lili, — mai zise stăpâna casei, — la cursul de profesori ai fi putut să-ți găsești și tu un bărbat. Tu l'ai fi cucerit... din patru vorbe.

— Ha, ha, ha! — făcu acum Lili, bătând în palme. La cursul de profesori? Dar nu știți voi că acolo n'au fost decât... popi și dascăli și... candidați de preot... vă puteți închipui cât m'am plictisit... Ha, ha, ha!

În tot decursul convorbirii Lili, nu s'a uitat la mine dar acum... m'a privit cu un aer de superioritate: o privire spăimântător de triumfală...

Vorbiră apoi despre ceaiul ce se pregătește la casină și la urmă... despre soția subprefectului.

— A fost prietena mea cea mai bună — spunea cu însuflețire Lili, — *singura mea prietenă sinceră*

POVESTE DE TOAMNĂ.

*Pe-o noapte cu fruntea de smoală, pustie,
Când doru-mi visase, un cântec sălbatic,
Lumina gândirii mi-aduse mai vie
Icoana-ți ce-mi pare cu mult mai frumoasă,
Purtând în privire regretul toamnătic,
Iubirea ce-apasă.*

*

*Pribeagul meu suflet de-atunci ți-se 'nchină,
Tăcut ca pustiul și larg cum e vrerea.
Când zorii visează, ș'amurgul se 'nchină,
Ușoară ființa-ți trecutu-mi îmbracă
In haina-amintirii, cernându-și durerea
Pe viața-mi săracă.*

*

*Pe palide drumuri a gândului tainic,
Ninsoarea dorinței se-așterne și crește.
Și pe-albul acesta, doar mânele-ți, tainic
Cu pana iubirii-l mai scrie ș'acuma.
Și gându'l sărută iar plânsul stropește
Pe urma ta huma.*

*

*Trecutu-i ca visul... o veche culoare.
Și totuși, îți place să-i guști iar parful
Cu-amarul iubirii, ce-i gingașa floare
Ce'n sufletu-ți naște ș'n suflet apune,
Legându-i prezentul, să-i calce'n veci drumul
Visării nebune.*

George Ponetti.

dela școală... abia apuc s'o văd... o, cum se va bucura și ea...

*

Peste-un ceas am întâlnit-o în stradă și am mers cu ea alături, dar, abia câți-va pași. Mi-a întins mâna, dintr'odată:

— Scuză, te rog, dar mă grăbesc foarte mult! Și trecu înainte.

În clipa următoare văzui pe subprefectul județului, venia cu doamnă-sa și cu altă doamnă din partea opusă a stradei. Înțelesei acum motivul despărțirii atât de grabnice.

Lili se opri în dreptul lor.

— Ah! Elenuță scumpă... servus! Ce bine-mi pare, că te întâlnesc... Eu sunt profesoară aici, la liceul de fete...

Soția subprefectului oprindu-se, îi întinse mâna cu neînchipuită răceală.

— Da? Mă bucur foarte mult și doresc să te afli bine în orașul nostru. Dar scuză, ne grăbim... adio! Și fără altă vorbă își urmă drumul.

Doriam să fiu departe, departe... dar așa... n'am putut să evit o încrucișare a privirilor cu Lili.

Dar privirea ce i-am aruncat eu... n'a fost triumfală...

Septimiu Popa.

Depot

„Au Bon Gout“

Paris—București. EUGEN BĂRDOS.
CLUJ, PIAȚA UNIRII No. 4.

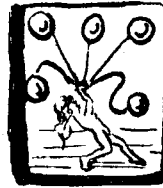
GLORIA CUMPĂRATĂ.

— Povestire de Zarin —

Trad. din rusește, de NINA DONOS.

Continuare).

VII.

În cele din urmă Gdovschi se schimbă într'atăta, încât era greu să-l mai recunoști. Fața i s'a tras, s'a îngălbenit, ochii-i sclipeau ciudat și în toate mișcărilor sale se vedea o grabă nervoasă. Se chinuia să poată recunoaște normalismul relațiilor sale cu Șugaev, și nu știa cum să iasă din situația aceasta.

Ce e numele? — Sunet! Ce a gloria? — Fum!

Când vedea prin gazete numele lui Șugaev „marele nostru scriitor“, când sub lucrul său vedea numele lui, par'că îl strângea ceva de gât, îl înăbușea, și necăjit peste măsură rupea în bucăți hârtia, pe care era odiosul nume al lui Șugaev.

— Nu mai merge! E peste putință! — își spunea, negăsindu-și astâmpăr. În nopți de nesomn, întins pe pat, cu privirile în tavan, croia planuri furioase de răzbunare.

— Chiar de-ar fi să pierd, gândea Gdovschi, totuși ducându-mă la vr'un „jour fixe“ al acestui măgar gras, îl voiu divulga. Voiu descoperi infamia lui în fața tuturor. Mă voiu nimici, dar nici Șugaev nu va scăpa.

El vedea toată scena. Mosafirii se îngrămădesc, ascultă cu pasiune, se uită unii la alții, răd... Iar Șugaev, plin de sudoare, cu o mutră roșie, tâmpită și pierdută, stă în mijlocul camerei!...

Sau să facă altfel: să scrie tot într'o povestire, pe care să o vândă acestui nebun, care va tipări-o! Ha-ha-ha... Și Gdovschi răsese ciudat.

— Nimic nu ajută! Totul e o prostie!...

Își rupea disperat părul, își frângea mâinile. Iată, sufletul e vândut Satanei!

Intr'o Sâmbătă, Gdovschi primi revista „Zarnița“, în care scrisese mult pe vremuri. O deschise, și cu un strigăt turbat, sări din pat.

Pe întâia pagină era fotografia lui Șugaev. Fața lui lasă zâmbea de plăcere, ochii lui mici priveau obraznic...

Numai în cărmașă, cu revista în mână, Gdovschi nu'și găsea locul prin cameră.

Ce obrăznicie! Ce îndrăsneală!

Și aruncând revista, strivi cu picioarele fața zâmbitoare a lui Șugaev.

Peste vr'o trei ceasuri sosi și Șugaev, vesel și mulțumit.

— Să vezi, Timoșa, ce onoare! Uite! Și toate acestea tu mi-le faci, dragul meu. Ține încă 1000 de ruble, înafară de socoteală!

Gdovschi nu găsea putere să reziste ademenirii. A primit banii și a cheuit până târziu cu Șugaev, dar noaptea a plâns cu suspine, mușcând perina de necaz.

Peste două zile Șugaev se întâlni din nou cu Gdovschi.

— Iată încă o surpriză! — Și-i dete două cărți într'o ediție splendidă.

Gdovschi deschise și citi: „S. Șugaev; Povestiri și romane“.

În timp ce Gdovschi citea Șugaev îi spuse:

— De mult mă sfătuiai să fac așa — am făcut.

Toți îmi prezic laude. Tu ce crezi?

— Probabil, spuse Gdovschi cu glasul stins, și se grăbi spre casă, neauzind și nevăzând nimic în jurul său.

— S'a isprăvit de acum! Șugaev a editat o antologie întreagă sub numele său. Nu mai e nici o întoarcere!...

N'a dormit toată noaptea, citind cărțile. Se lăsă obosit pe spatele fotoliului și ochii i-se umplură de lacrimi.

Gânduri negre, triste...

S'a lăpădat de toate! Ca o mamă criminală s'a lăpădat de copilul său pentru bani!

Disprețuindu-se, ura pe Șugaev, cauza căderii lui. Zilele următoare i-au adus o nouă suferință chinuitoare: invidia.

Citind gazete și reviste, se izbea mereu de note și articole întregi, ce aduceau elogii lui Șugaev.

Vedea lămurit cum crește celebritatea literară a lui Șugaev, acest nebun sătul și tâmpit, și el, Gdovschi, par'că era îngropat.

DI TONEANU în „Manevrele de toamnă“.

Șugaev îl vizita mereu, cu fața luminoasă, par'că înadins, să-l tachineze, îi arăta ce scriu gazetele, scrisorile cititorilor... Gloria lui creștea tot mai mare.

— Timoșa — îi spuse odată Șugaev, dându-i un cec de 1000 de ruble —, să nu crezi că tu ai fi avut succesul acesta. Nu-u! Eu știi! Uită-te la Ciulcov — mic și cu talent, nu poate face nimic. De ce, crezi? Fiindcă e sărac! Gândul lui de căpetenie, e cum să vâneze câte 10 ruble. Așa s'ar fi întâmplat și cu tine. Da! — și începu să râdă mulțumit — Știi ce, dragă? Să începi o dramă! Zău așa! Vreau să'mi încerc puterile și în dramaturgie.

— Adică puterile mele! — îl corectă Gdovschi.

— Pfu! ce încăpăținat ești — zise Șugaev mânios. Nu-i nimeni mai rău ca tine! Trebuie să înțelegi că eu am cumpărat tot dela tine. Ce e al tău e al meu! Și te rog să nu mai...

Gdovschi se îngălbeni și tremura...

— Tac față de alții — spunea sufocându-se — dar ție, bestie, am să ți-o spun totdeauna! Da! Nu holba ochii! Indrăznești tu să te mândrești în fața mea? Ești în mâinile mele! — Gdovschi strânse pumnul — chiar mâine am să public tot adevărul.

Șugaev se făcu și mai roșu. |

Rusia de astăzi văzută de Wells.

Rusia de astăzi este un haos din care noi nu înțelegem aproape nimic, căci știrile ce ne vin de acolo sunt puține și contradictorii. Cele două ziare ale Republicii Sovietiste nu ajung decât rar în țările apusene și ele, evident, au o atitudine, care nici într'un caz nu poate fi numită obiectivă. Veștile ce ni le aduc diferite persoane cari vin din „țara întunericului“ sunt sau ale diferitelor delegații comuniste, sau ale persoanelor particulare cari au de mai înainte o convingere, pe care cele văzute nu fac decât să o întărească; — refugiații ruși au o explicabilă atitudine dușmănoasă sovietelor.

Și iată că acum a apărut o carte, care poate mulțumi dorul nostru de-a cunoaște ceva din haosul rusesc.

H. G. Wells, celebrul scriitor englez, — cunoscut la noi mai mult ca un creator de lumi necunoscute, ca un fantezist incorrigibil și plin de îndrăsneli paradoxale —, a făcut în iarna trecută o călătorie prin Rusia bolșevică și a notat într'un volum (*Russia in the shadow*. Libr. Hodden and Stoughton Warwick-Square, London) tot ce a văzut în decursul celor 6 săptămâni cât a durat călătoria și așa cum a văzut: sincer, clar, viu, căci Wells e un om cinstit și iubește adevărul. În acest „carnet de călătorie“, clarvăzătorul Wells, nu s'a mulțumit numai să noteze impresiile subiective și lucrurile văzute izolat, ci, cu vastul său spirit cuprinzător, cu prevederea unei inteligențe umanitarist-sociale și cu o inimă caldă și înțelegătoare, a cerat să explice și întru câtva, să justifice starea actuală a Rusiei.

Spunem din capul locului, după cum el însuși o face, Wells nu e un comunist, nici chiar teoretic și nu e nici un utopist naiv ca Lenin, deci nu avem să ne temem, că cele scrise în cartea lui nu sunt adevărate sau că ar fi denaturate de o părținare rău înțeleasă. El nu aprobă metodele teoretice de guvernare ale Sovietelor, recunoaște neexperiența mediului guvernamental, spune chiar, că partidul comunist nu se bazează pe o majoritate; ia în zeflema tendința de expansiune spre Asia (congresul din Baku) și planurile fantastice de electrificare a Rusiei, pe cari Lenin i-le expusese cu seninătate. Se întreabă ce vor pune Sovietele în locul sistemului industrial bazat pe credit și cum vor relua legăturile comerciale cu statele capitaliste. Recunoaște toată grozăvia unei stări haotice, unde anarhia nu e încă pe deplin stărpită, pretutindeni sunt ruine și mizerii, drumurile de fer sunt aproape distruse, iar viața orașelor se stinge odată cu dispariția comerțului, și se stinge și lumina culturală care via în orașele burghezime de odinioară.

Dar... este un uriaș dar, toate acestea, zice Wells, se datoresc războiului ucigaș și se datoresc celorlalte state, capitaliste, cari printr'o politică păcătoasă au dus-o la ruină, la marginea prăpastiei unde se află acum. Starea anarhică, efectul unui război cum lumea n'a mai pomenit, n'a prins rădăcini numai în

— Ție nu-ți vor publica nimic, și fără mine vei pieri de foame.

— Și eu te voiu amesteca în gunoi.

— Ignorant invidios! Ia încă o mie de ruble!

— Nu-mi trebuie banii tăi!...

— Va urma. —

Rusia, ci ea a încolțit în toate țările beligerante, — și dacă războiul ar fi durat până la epuizarea forțelor (așa cum a fost în Rusia) bolșevismul ar fi azi stăpân în toată Europa.

Priviți cum a fost reîntorcerea de pe front a trupelor germane și austro-ungare; aceeași debandadă de soldați înarmați, dar flămânzi, nedisciplinați și sălbăticiți de prelungirea la nesfârșit a unui regim neuman, — și dacă n'ar fi fost interese de ordin național, dacă instinctul apărării colective nu i-ar fi silit să se grupeze în „garde naționale“ (mai ales în Ungaria: Ardeal, Slovacia, Croația și Slavonia) — am fi avut aceeași desordine socială, care a fost în Rusia la sfârșitul anului 1917. Această stare a fost cea mai teribilă catastrofă pe care a putut-o suferi o organizație socială a timpurilor moderne, și ea ducea inevitabil la o completă disoluție a societății.

În această epocă — în care instinctele animalice ale oamenilor se deslănțuiau cu o furie neastăvilită și când tot ce era josnic în om se trezise ca să înăbușască ultima pălpăire de umanitate distrugând civilizația, — epocă ce ne aduce aminte de viziunea

Regele ALEXANDRU al Jugoslaviei, reîntorcându-se din România la Be'grad.

apocaliptică a stării sociale dela sfârșitul „Războiului aerian“ —; în clipa când se părea, că a dispărut și dreptatea și autoritatea și mila, ia conducerea Rusiei *partidul comunist, singurul care era atunci organizat* și care, deci, era singurul în stare să salveze ce se mai putea salva. E drept că el a domnit la început prin teroare, dar ori care alt guvern ar fi trebuit să facă la fel. O masă de oameni turmenati de jaf și sânge nu poate fi stăpânită decât prin măsuri drastice. Acum, pe cât se pare, ordinea e restabilită și orice crimă e pedepsită.

Și Wells ne spune, că guvernul sovietic nu se mulțumește cu atât, el lucrează intens, pe de-o parte, ca să salveze rămășițele naufragiului (revoluției), pe de altă parte se observă acolo un efort creator, ei fac eforturi supraomenești ca să înlocuiască lucrurile vechiului regim cu altele noi, potrivite concepției sociale a comuniștilor.

Și aci e partea care ne interesează pe noi mai de aproape. Wells ne aduce vești despre viața intelectuală din Rusia de azi, ne aduce vești dela scriitorii, artiștii și savanții cari au rămas în țară. Ei duc o viață de mizerii, cum nu se poate închipui; îngrămădiți împreună cu familiile lor în „Casa Științei“ și în „Casa Literaturii și Artelor“, ei se sbuciuună într-o agonie tragică între dorința de a duce mai

departe idealurile lor artistice și științifice și între foamea frigul și lipsa de cărți și instrumente, cari îi chinuesc fără milă și îi rețin într-o apatie similară cu moartea. Cel care încearcă să le mai ușureze traiul e scriitorul Gorki, dar evident, cu toate eforturile lui pline de bunăvoință, o îmbunătățire simțitoare nu se poate aduce (și asta dă loc la ieșiri violente și nedrepte în contra acestui scriitor, pe care Merejkowski (Scrisoare deschisă către Wells. *La Revue Hebdomadaire* Nr. 2 1921) și Amphiteatroff, de curând refugiat din Rusia, ni-l prezintă ca pe un tiran al intelectualilor ruși. Bolșevicii fac eforturi uriașe în direcția învățământului comunist și rezultatele sunt satisfăcătoare, dar pare-se în defavoarea moralității. În capitolul „Visătorul din Kremlin“ Wells ne dă un portret interesant a personalității celei mai importante din Rusia de azi, Lenin...

Ceeace face ca Rusia să nu revină la normal e blocul, pe care statele capitaliste l-au făcut contra Rusiei sovietice, în speranța că astfel vor reuși să provoace căderea actualului guvern. Dar — zice Wells — partidul comunist e singurul partid organizat azi, și deci numai el poate „menține masa rusă într-o solidaritate administrativă“. Denikin, Coltschak, Wrangel, nu sunt decât niște aventurieri dubioși, cari nu au nici un principiu directiv și cari nu ar prezenta nici o garanție serioasă. Un astfel de regim nu ar face decât să provoace o teroare albă, tot așa de detestabilă ca și cea roșie, și astfel s'ar pierde și bietele rămășițe de civilizație, pe cari bolșevicii au reușit să le salveze, și ar nimici și încercările (e drept: nouă) pe cari aceștia le experimentează acum.

Concluziile la cari ajunge Wells sunt acestea. Azi Rusia e o civilizație în agonie; cauza directă a acesteia e epuizarea fizică produsă de război și blocul statelor capitaliste. Și această situație nu mai poate dura, ea fiind o continuă și directă amenințare a vieții întregii omeniri. De această situație tristă poporul rus, care nu este întru nimic vinovat, trebuie scăpat, altfel ea îi va aduce moartea. Pentru aceasta e nevoie ca țările europene să ridice imediat blocul comercial, să recunoască guvernul actual și să înceapă cu el o serie de tranzacții comerciale și de ajutoare, cari să aibă de scop salvarea din gura morții a unei frânturi de omenire și restaurarea materială a unei vieți civilizate: originală și prețioasă. Dintre toate țările cea mai indicată pentru aceasta e America.

Aceasta e interpretarea pe care Wells o dă „cuvintelor scrise pe zidul oriental al Europei“...

Pentru noi cartea lui Wells are o deosebită importanță: ea ne aduce vești despre viața literară, artistică și științifică din „țara umbrelor“; — și ne întărește tot odată bănuiala —, pe care idealismul nostru increzător în bunătatea originară a omului dornic de propășire nu ne lăsa să o părăsim —, că în Rusia Sovietică nu totul este cuprins (cum ni-se spunea mereu) de furia „Demonului Distrugerii“, ci că se lucrează și acolo la salvarea civilizației și la căutarea de drumuri noi (bune sau rele?) pentru propășirea omenirii.

... Și cartea lui Wells ne face să putem înțelege în toată plinătatea binefacerea pe care o va aduce acolo gestul de frățescă dragoste umanitară a tava-rășului său de idei: A. France, de curând premiatul Nobel.

I. L.

Parfumeria „D'Or“.

REVELIONUL

— Copilului meu. —

Se lăsase noaptea. Cu ea gerul și sinistrul. Din văzduhul închis ca păcura, se scărmanau fulgi le-neși de zăpadă așternând peste tot un lîntoliu alb și rece. Prin ferestrele dela case bogate, isvorește lumina lămpilor și pretutindenii veselie, lume multă. E noaptea de Revelion.

Imi purtam visarea solitară pe străzile vii. Dintr'un ungher întunecos, veneau, ca pe aripi misterioase, notele îndurerate ale unei viori, strunită de o mână cerșetoare, de sigur, căci acele note erau sfioase și nespuse de tânguitoare. Un glas ostenit, tinăr, întovărășa serenada aceea nocturnă și sfâșietoare.

Mă uluiește. Dintr'un instinct de pioasă înduioșare, mă îndrept spre acea serenadă.

Ajung.

Rămân încremenit.

O sfâșiere adâncă mi-a înjunghiat inima. Ta-bloul viu al suferinței omenеști.

Un copil, ca de doisprezece ani, în zdrențe numai, cu capul gol, cu picioarele goale, coapte de ger, într'o desnădăjduită încordare, frământă strunele unei viori.

Lângă el, ținându-l de brațul stâng, o fetiță blondă, delicată, zgrebuită într'o rochiță scurtă și petecită, cu picioarele goale în niște resturi de batine, mari, sfâșiate, prin care îi eșiau degetele. Cântă după strune, cu un glas moale, dulce, tremurător, serenada italiană, a cerșetorilor:

Oh! cât de frumoase

Fură zilele acelea...

Mă apropiu de ei cu sfială. Mi-a plăcut întotdeauna și mi-am făcut o datorie să respect mizeria, socotindu-o o virtute, când e îndurată cu curaj și cu sublimă resignare.

Nu știam cu ce să încep.

Să-i întreb de halul lor, e ușor de înțeles.

— Ascultă, băețăș,... încep, nu vi-e frig?

Copila tresări și ridică spre mine ochii.

Ce ochi!

Albastri, înotați în lacrimi, pe când băiatul cu capul plecat, fără nici o mișcare, răspunse înnađușit:

— Oh!, domnule e atâta de frig!

Zicând acestea, ridică capul.

Mă înfiorai.

Văzui o privire nesigură. În fundul orbitelor, ca două găuri sure, ochii șterși, de culoarea gresiei frecată. Înțelesei.

Era orb.

Doamne! Cum de îngădui și cum de uiți atâta durere pe unii!?

— Ascultă copiliță — întreb iarăși, — n'aveți părinți?

Un suspin greu, ca o stâncă uriașă, se prăbuși în pieptul ei.

— O!, nu avem pe nimeni; pe mine nici fratele meu nu mă cunoaște...

Se opri aici. Plânsul îi înecă vorbele.

Pe stradă, perechi vesele, mascate, se strecurau în toate direcțiile, și un freamăt surd, ca un stup de vespii speriate.

— Unde locuiți?

— Unde?!.. Ori unde!.. Până aseară ni-s'a îngăduit într'un grajd câteva paе pe care am dormit...

Azi însă, fiindcă fratele meu a fost bolnav, am fost alungați...

— Și unde o să dormiți în seara asta?

— Nu știm nici noi, până acum. Cântăm pentru un adăpost, însă nimeni nu ne-a întrebat încă...

Copilului îi căzuse arcușul din mână. Tot corpul i-se zguduia convulsiv aproape.

— Ți-e frig băețăș?

— Domnule, domnule, te îndură, nu mai pot. I-am luat cu mine acasă.

Le-am dat de mâncare.

Le-am făcut un foc bun.

Cu ce poftă sălbatecă, înghițeau, sărmanii, aproape nemestecate, îmbucăturile!

Cum își întindeau trupurile degerate, în bătaia plăcută a focului!

În stradă ca un refren ironic și dureros, a acestei imense suferințe omenеști, se auzeau zgomote a-surzitoare.

Muzici diferite și strigăte în cor de: „Anul nou... Anul nou cu bucurie... Anul nou bine ai venit“...

DI VASILESCU în „Manevrele de toamnă”.

Sună miezul nopți.

Erau bande de irozi.

— Revelionul! — strigă copila cu un glas pierdut, și bătând din palme.

Uitase durerea. Ar fi dorit ceva!

Am înțeles îndată.

I-am lăsat singuri, lângă foc.

Când m'am întors, am dat copilei o păpușă mare. Asta dorea!

Cu ce patimă frenetică, — a toate-uitătoarea — strângea păpușă la piept și cu ce ochi uimiți, cu ce față luminată, mă privia! De sigur, fața ingerilor din cer poate fi astfel, privind chipul Mântuitorului!

Gratitudine, extaz, sublimă adorație se adunase în ochii ei plini de lacrimi, și desmerda păpușă. Ii netezea parul auriu, o lipia fierbinte de gură și era atât de fericită! Fericirea nevinovată, imensă, serafică a copiilor noștri.

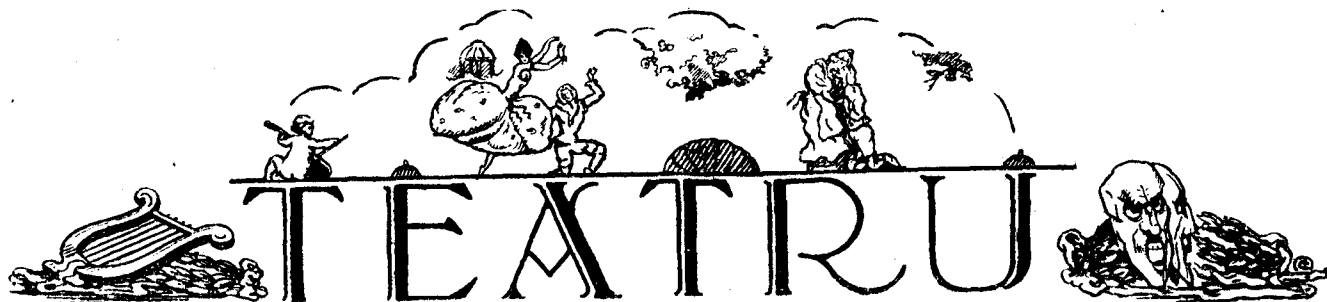
Un horcăit puternic, sinistru, întunecă atâta fericire.

Era băețășul care căzu în nesimțire.

Îl cuprind în brațe.

Inima îi mai bătea slab,... până ce încetă de tot, se sfârși, ca și pulsațiile vieții într'o pasăre degerată!

Corpul i-se răcea.

TEATRUL NAȚIONAL

Turneul I. Brezeanu — V. Toneanu.

Turneul celor doi mari artiști ai neamului, dnii Brezeanu și Toneanu a atras un public numeros la cele două reprezentații date în Cluj și aceasta cu atât mai mult cu cât publicul clujan e mare amator de comedie.

Să lăudăm pe nenea Iancu și pe nenea Vasilică, ar fi banal. Să lăudăm în întreg ansamblul ar fi o minciună. Acesta este păcatul tuturor echipei oficiale de turneu.

Au 2—3 artiști cunoscuți, iar restul material de umplură.. Tot așa s'a întâmplat cu turneul Soreanu, tot așa cu Bulfinski.

Și cu cât e mai cu renume artistul conducător, cu atât mai mult eclipsează pe bieții artiști de turneu. Și un ansamblu inegal contribuie mult la scăderea spectacolului.

Turneul dnei Voiculescu care este o trupă particulară poate fi un bun exemplu echipelor oficiale. La Cluj ar fi mai nimerit sistemul rotațiilor. Teatrul nostru are un ansamblu bun aproape ceva mai mult decât bun. Dacă ar veni un Brezeanu, un Toneanu, Demetriad, și mai ales artiste (artiste bune sunt puține la Cluj) și-ar juca fiecare 5—10 reprezentații cu ansamblul clujean s'ar putea face spectacole strălucite.

Și această remarcare am putut-o face și mai bine cu ocazia reprezentării „Avarului“.

Minunata interpretare a dlui Brezeanu pierdea foarte mult, din cauza stângăciei artiștilor ce-l întovărășeau (cu excepția dlui Toneanu bineînțeles).

Brațul stâng strângea la piept vioara. Arcușul despletit îi rămase în degetele încleștate dela mână dreaptă, până ce totul se crispă și fu ghiață.

Micuțul murise.

Cu un răget surd, ca al unei fiare înjunghiate în plină inimă, fetița se prăbuși năucă peste frățiorul ei, fără să lese păpușa din brațe. „Alfred! Alfred!“, strigă ea...

Zadarnic am încercat să o ridic, să o mângâi. A rămas lângă frățiorul ei.

Șimții o durere ne bună, asistând la această solemnă și funebră sărbătoare a inimei.

In stradă convoiul de irozi cântă întruna! „Anul nou,.. Anul nou cu veselie, Anul nou bine ai venit!

Ce trist revelion!

Copilul l-am îngropat cu toate cele de cuviință. Fu condus la groapă de mine numai și de sorioara lui, cu păpușa în brațe!

Petru T. Gâdei.

Asupra acestei chestiuni ar trebui mai mult insistat. Ni se promisese această rotație a artiștilor de seamă încă de anul trecut, dar promisiunea a rămas baltă. Turneul dlui Brezeanu-Toneanu a reprezentat trei piese în două seri de spectacol.

Romeo și Julieta la Mizil.

Comedie într'un act de Raneti a fost ca „lever de rideau“ la prima reprezentație când s'a dat „Avarul“.

Scrisă acum 20 de ani s'ar fi părut că astăzi ar părea de pe alte vremuri. A rămas totuși așa de actuală. Moravurile politice din România Mare nu diferă mult de cele ce erau cu 20—30 ani înainte în micul regat.

Aceiași politicieni, aceleași moravuri, cari încet, încet încearcă să se strecoare și în Ardealul nostru.

DI NEAMȚU în „Manevrele de toamnă“.

De'al Carnavalului.

Comedie în 3 acte de I. L. Caragiale.

Dintre lucrările dramatice ale nemuritorului Caragiale aceasta este cea mai slabă și-a avut de altfel o soartă curioasă. Fluierată la prima reprezentație, scoasă de pe afiș, reluată a cunoscut cele mai variate capricii de gust. Astăzi numai verva lui Toneanu, Brezeanu și dnei Brezeanu o mai pot menține în interesul publicului. Totuși în mahalalele Bucureștiului și astăzi se mai întenesesc conversațiile în „jargon radical“ cu haine dela „grandiropă“ cu amorezați „fideli“ și fidea“ cu „parol d'oner, să-i sară ochii cui te minte“ și altele asemenea.

Și chiar baluri mascate „la complet“ și „catindați la percepție“ se mai pot întâlni. Aceste moravuri

Cărți - Reviste.

Pârgă de V. Voiculescu.

Izolată prin toate elementele de compoziție ale poeziei sale de producțiile poetice recente, dl Voiculescu, în primăvara trecută ne-a dat „Pârgă”. Apariția volumului a fost semnalată de câteva recenzii costelive. Am înțeles dela început că chiar autorul, alegând titlul de „Pârgă”, gravase cu mână proprie destinul volumului său.

În poezia noastră de azi, fatal legată, prin reducerea până la desființarea fondului emoțional, de amănuntul nesemnificativ, (s'ar putea spune — fără nici o tautologie „amănuntul mic”; un poet adevărat prin ușoara atingere a unui singur amănunt ne trezește în suflet o anumită lume de simțiri: e „amănuntul mare”) dl Voiculescu este continuatorul unui sănătos tradiționalism de inspirație. Coloratura românească, atât în vocabular cât și în atmosferă, împletită adesea cu realizări definitive face ca — de pildă — „Lacul Zânelor” să cuprindă strofe asemănătoare cu acestea:

Lacul zânelor din codru a 'nceput ursuz să scadă...
Tâinutele-i izvoare rând pe rând s'au potmolit
Și 'n paragina hobiaiei brusturi grei crescuți grănadă
Tot mai strămt îl strâng în copca 'n care 'nctet s'a cuibărit.

Limpezișurile-i triste le-a umplut mătasea verde,
Mreji de liniță mărunță în adânc s'a coborât,
Până 'n fund e negru lacul și, din umbră cum se pierde
Sub sprânceana de pădure, pare-un ochi posomorit...

Din aceeași calitate de inspirație a țâșnit și poezia în care lăncezeala pasivă a singurătății de prin Bucezii noștri capătă suflet și devine astfel o forță activă:

Atunci Singurătatea se scoală 'ngândurată
Și umblă visătoare pe streșini de 'nălțime
Stă ciasuri neclintite, de-o stâncă rezemată
Și cată 'n adâncime.

Dă drumul unei pietre și-ascultă 'ncremenită,
Cum bubuie 'n adâncuri pân' nu se mai aude,
Cu fața 'n sus pe urmă se 'ntinde aiurită,
În ierburile ude.

Se uită lung la stele cum ard nălucitoare...
Ascultă 'n fund molișii vibrând ca niște clape.
Pe ceruri trece luna plutind strălucitoare
Ca lebăda pe ape.

Așa își duce veghea pe culme sus, deșteaptă,
Și de urit tot timpul ea singură își ține...
Din când în când tresare și șade... par'că așteaptă,
Dar nimenia nu vine!

Însă și această mentalitate sunt necunoscute publicului ardelean, care dacă totuși s'a distrat, e numai datorită geniului spiritual al lui Caragiale și vervei îndrăcite a celor trei interpreți amintiți mai sus.

„Avarul”.

Comedie în 5 acte de Molière.

Admirabila comedie a lui Molière, — care a prins așa de bine nu tipul unui avar ci tipul „avarului” și care scrisă acum trei secolii mai are încă mulți de trăit, — și — găsit în Brezeanu un minunat interpret. Avarul este cea mai frumoasă creație a dlui Brezeanu și în teatrul românesc va rămâne multă vreme amintirea interpretării sale.

În rolul lui Săgeată (La Flèche) dl Toneanu a fost un ideal secundant al dlui Brezeanu.

Într-o aceeași manieră formală, diferind într-o câtva prin procedeele de compoziție și prin coeficientul de realizare, sunt scrise mai toate pasteurile acestui volum.

Prin numărul lor impunător ne face să bănuim în dl Voiculescu epic: și ne gândim când spunem aceasta nu atât la pastelul în sine care face parte din genul liric, cât la elementul de vigoare pe care dl Voiculescu îl întrețese cu stăruință în poeziile de acest fel.

Autorul volumului „Pârgă” — elementul de vigoare fiind fatal generatorul unei acțiuni oarecare — ne va da, poate, într'un volum viitor mai multe bucăți în felul celei intitulată „Idila”. Tot din această îmbinare a predilecției poetului pentru descripție cu o acțiune oarecare, au răsărit în prezentul volum bucăți în care e zugrăvit marea nostru războiu. („Când a fo t să moară Neculuț”, „În Retragere”, etc.). Și poeziile acestea — trebuie atinsă și această chestiune — au prilejuit o greșită clasificare a poeziei dl. Voiculescu. S'a spus despre dsa că este un poet patriotic. De fapt, poeziile în care e vorba de războiul nostru nu conțin o zbuclire lirică ce ar sublinia o atitudine patriotică a poetului; sunt simple „episoade”, descrise — cele mai multe — cu toată obiectivitatea trebuincioasă.

În volumul de față în afară de aceste episoade de războiu și de *Idila* nu mai găsim în nici o altă poezie împletirea celor două elemente mai sus amintite.

De pildă, cel de al doilea: sufletul poetului trâmbiându-și de-asupra unei viitoare înfrângeri propriumarea și ascunsă victorie a înăvuirii prin durere, isi bucnește în clocotitoare anticipări lirice:

Mă pregătesc de-acuma să te sfărâm, durere,

Din ocnia vieții în lespezi te voi scoate

Copae cu copae, în pive mărunțită,
Toți grunții măcinându-ți, în praf te voiu prefăce.
Vor bate pisăloage și apă 'nvinețită
Pe zghiaburi largi de suflet va curge fără pace.

S'o duce toată huma netrebnică din tine...
Spălată 'n mii de ape, pe scocuri vânturată,
Să-ți lași domol pe fundul ulucului din mine
Nisipul tău de aur, Durere sfărîmată.

(„Piatră auriferă”).

Cu această dispoziție sufletească de sfărîmarea a tot ce este obstacol, poetul, firește a fost împins să înalțe „*Imn Muncii*”; și când acest „idol” va fi înălțat din prabușirea celorlalți:

Atunci din stâncă morții vedea-veți ca profeții
Tâșnind vijelioase izvoarele vieții...

(„Indemn”).

Această sete pojarnică de tot ceea ce este zbătaie și frământare, substituind, ca prelungirea oricărei activități, mijlocul scopului, se stereotipează într-o veșnică înclinare de năzuință infructuoasă care odată cu câștigarea scopului visat ar pierde înfinit mai mult: poezia.

Urează-mi luptă, nu-mi ura izbândă,
Hotarul vieții nu râvnesc să-l mut...
Dar cum mă simt o flacără flămândă
Mă zbucliu tot și singur mă asmut.

(„Urează-mi luptă”).

Procesul acesta de pervertire a scopului prin dorința mijlocitoare este subliniată și de versurile ce urmează:

Insemnări.

Femeile la Academie.

Bătrâna Academie franceză credincioasă obiceiurilor ei, a refuzat totdeauna să primească pe femeile scriitoare sub cupola ei.

Iată însă că o altă Academie — cea belgiană — mult mai tânără deci mai adaptată actualelor curente literare și sociale o permit în sânul ei ceea ce a refuzat să primească Academia franceză.

E vorba de Contesa de Noailles, una dintre cele mai ilustre poete franceze.

Contesa de Noailles intră în Academie cu cinci volume de poezii, al căror farmec a subjugat de mult publicul francez precum și cele trei romane ale sale.

Ceea ce însă constituie o mândrie pentru noi e, că, celebra scriitoare este de origine română și toate ziarele cari discută cu multă aprindere acest important eveniment, nu uită să menționeze originea ei, adăugând că faptul acesta a jucat un rol însemnat în felul de a scrie al autoarei.

Fără plată . . .

Actualul primministru francez, dl Raymond Poincaré, a început frumoasa sa carieră politică ca avocat și jurnalist.

Sub pseudonimul „Maitre Aubertin“ el semnă cronică judiciară a revistei „Voltaire“.

Dar adevăratul său debut literar fu un studiu asupra lui Zola pe care el îl publică în 1882 în „Revue libérale“ condusă de M. Ernest Gay. Acest studiu fu foarte bine apreciat de către Zola, care rămase uimit de talentul tânărului scriitor și care mulțumi lui Ernest Gay promițându-i în același timp și un articol pentru răspuns. Directorul, Ernest Gay, era în culmea fericirii: Un răspuns al lui Zola! Dar după câteva momente Zola întrebă: Se plătesc articolele la dvoastră.

Ori articolele nu se plăteau la „Revue libérale“ a lui M. Ernest Gay și articolul dlui Raymond Poincaré a rămas până azi fără răspuns.

O pierdere însemnată.

Se știe că în Muzeul din Viena exista o celebră colecție de Gobelinuri compusă din treisute de bucăți.

Am migălit mereu să-mi fac o lume
Dar nu m'am înjosit ca Prometeu,
Spre-a 'nsufleți plămada mea de hume.

Să fur din cer un foc ce nu-i al meu.
Ci ne 'ncetat ciocnindu-mă cu mine
M'am străduit să scapăr singur eu.

N'am isbutit... Și poate e mai bine.

(„Prometeu“).

* * *

Pe lângă poezia aceasta de o sănătate primitivă, d. Voiculescu, alături de d. Nanu, este singurul care reprezintă poezia „liniei mari“. Cităm:

În albia din care nici un val nu scapă
De-alungul ciclurilor mă rostogolesc.
Ca șarpele mă încovoi în aspra luptă.

Mă 'ntorc și tot din mine mușc, nevrând
O nemurire, pururi întreruptă
De moarte și viață rând pe rând.

(„Desiegare“).

Vladimir Streinu.

Austria sărăcită, a pus amanet această colecție, unui sindicat american pentru suma de 12 milioane dolari. Ziarele austriace protestează toate contra acestei măsuri care lipsește Austria de unul dinfire cele mai mari tezaure de artă.

Epoca centenarelor.

Suntem în plină epocă a centenarelor zilnic ziarele ne anunță noi centenare cari urmează a fi serbate. Pentru ziua de 27 Decembrie, anul curent, s'a fixat serbarea centenarului lui Pasteur, cu care ocazie la Paris institutul care poartă numele celebrului bacteriolog, va sărbători într'un chip strălucit memoria celui care a adus atâtea foloase omenirii.

Teatrul lui Bataille.

La curând Henry Bataille va da la lumina rampei o nouă piesă: *La Chair humaine*.

Noua piesă este plină de curiozități, dintre cari menționăm mai ales următoarea: Doi artiști tineri joacă două roluri în actul I. În actul II personajele jucate de acești artiști sunt bătrâne iar în acest stadiu rolurile sunt jucate de alți doi artiști mai în vârstă. Este pentru prima oară în teatru când se întâmplă așa ceva.

Ultimul Interview al lui Anatol France.

Un publicist din Stokolm, Robert Vogdan i-a luat un interview lui Anatol France cu ocazia venirii lui în acel oraș. pentru a primi premiul Nobel decernat lui pe anul 1921 pentru lucrări literare pacifiste. Iată o parte din cele spuse de marele literat autorul lui „Le lis rouge“:

— „De și am primit sfaturi din toate părțile ca să nu plec la drum la o vârstă așa de înaintată, nu am putut rezista însă dorinței, de a vizita înainte de sfârșitul vieții mele unicul oraș de pe pământ care premiază în fiecare an operele de artă și știință din toată lumea în legătură cu umanitatea ismul.“

Nu găsesc cuvinte și nici nu-s destoinic să exprim mândria și bucuria vestei, că marea cinste a premiului Nobel, s'a revărsat anul acesta asupra mea.

Răsboiul? Eu nici un vreau măcar să pronunț acest cuvânt detestabil. Și nici nu vreau să apăr pe vre-una din părți.

Numai când gândesc la nebunia măcelării orașului mă umple de groază. Și deși au trecut deja trei ani, de când ultimul glonte a fost tras, tot mi se mai cutremură nervii încă.

Viața zilnică a omului este întocmai luptei fiarelor, care s'ar putea evita întrucât va și în anumite margini cu o poliție. Această expresie, nu-i a mea, ci obișnuea s'o spună amicul meu Taine. Căci ce însemnează o declarație de război? Nimic altceva de cât că poliștului a dispărut de la postul său iar oamenii se aruncă unii asupra altora cu o furie animală în maximul nebuniei.

Privește, cum strălucesc aceste flăcări scânteietoare în întuneric! Așa se luptă și prietenii păcii și înfrățirii oamenilor împotriva rătăcirii și înșelăciunii. Și voim să-i găsim pe aceștia. Deci nu trebuie să ne îndreptăm spre marginele politice, căci ei se află pretutindeni, la toate popoarele. Aici la D-v, e împărăția cerului, iar D-v sunteți ai ei, ce vă trudiți să regenerați pământul.

Sunt eu poet? Eu, am dobândit premiul pentru literatură? Nu! De sus, din spre Nord, un popor nobil

și sănătos a arătat întregii lumi, că ne putem înțelege, că gândim și simțim la fel.

Eu nu-s literat și nici poet. Eu lupt pentru pace și bună rânduială într'o frățească înțelegere. Și aici am venit numai să primesc premiul pentru pace".

Filmul colorat.

S'a experimentat la München, în Germania, și după asigurările ce ne vin, cu un deosebit succes. Inovația aplicată cinematografului de până acum, care nu poate reda decât albul și negrul, e mică și rezidă numai în expunerea fotografică mai îndelungată pronunțată a culorilor. Prețul noului film nu va fi mai urcat decât cu 10—15%,

Stațiune meteorologică la polul nordic.

Trei savanți nordici, unul norvegian, meteorolog, secretar al comisiei internaționale a ghețarilor, un naturalist englez din Cambridge și un expert german de radiotelegrafie, au înființat la polul nordu, pe singuratică insulă Jan Mayen, la 300 mile depărtare de ultimul cerc de latitudine, o stațiune radiotelegrafică, prin care se vor transmite în lumea întreagă știrile meteorologice dela pol. Curajoasa inițiativă a celor trei savanți va aduce multe servicii mai cu seamă corăbiilor, care vor putea avea de aci înainte cunoștință despre primejdiile ce le-așteaptă și chiar despre blocurile de gheață pornite în pelerinaj spre ecuatorul cu soare topitor.

Moartea colportorilor.

Inovația s'a pornit bine 'nțeleș tot din America. Gazeta Rochester Herald din New-York și-a concediat toți colportorii, sau urlicii cum li-ar spune o gazetă din Cluj, și i-a înlocuit cu automate, puse la colțuri de stradă, în gări, în tramvaie, trenuri etc. Cumpărătorul, după ce a pus trei cents în gaura automatei, primește ziarul din ziua aceea, fără să mai fie nevoit să-și infunde urechile de zbierăturile puștilor.

Pare, că Europa nu se va lăsa mult rugată, ca să introducă și pe continentul nostru sistemul american. Ceeace înseamnă, că putem și noi spera, să-l avem, cu tot caracterul constantinopolitan al orașelor noastre. Nu-i vorbă, moartea aceasta, așa de fără veste, a colportajului, va intrista multe fețe, întâi pe ale micilor vânzători. Ne va intrista însă și pe noi, doar înseamnă moartea uneia dintre cele mai specifice caracteristici românești. Ce farmec să mai aibă în primul rând capitala, fără anunțarea așa cum se face, a ultimelor, specialelor, senzaționalelor, ziare și publicațiuni de seara, de dimineața, dela 4, 5, 6, etc.?

Muncitorii sindicalizați din lumea 'ntreagă.

Central sindicatelor muncitorești din Amsterdam a dat nu demult publicității o statistică a muncitorilor sindicalizați de pe planeta noastră. Numărul lor a fost evaluat la 23 milioane 907 mii 54, locul de frunte fiind al sindicatelor germane, care numără în sânul lor 8 milioane; urmează Anglia cu 6 milioane, Franța, Italia ș. a. m. d. In coada statistice figurează Bulgaria cu 4000 numai, iar România nu există. Dintre statele succesoare Austria are cei mai mulți muncitori sindicalizați, un milion, apoi Cehoslovacia 749 mii, Ungaria 153.000.

Adaogând la această cifră considerabilă și familiile muncitorilor sindicalizați, apoi pe sindicaliștii și familiile lor, din America și Rusia, care nu sunt

trecuți în această statistică, vom avea o cifră de sute de milioane, o populație, care, fiind conștientă, înseamnă un progres încalculabil al deceniului nostru.

Se duc bătrânii...

A încetat din viață și drul Ioseph Popper-Lynkeus originar din Cehoslovacia, unul din cei mai de seamă filosofi ai timpului de față, în vârstă de 84 ani.

Operile sale printre cari „Fantaziile unui realist“ au găsit în lumea întreagă numeroși partizani și admiratori.

Inmormântarea s'a făcut în Cehoslovacia cu deosebită solemnitate.

Luptă în chestiunea hârtiei de tipar.

Directorul și șef-redactorul revistei Les Annales, dl Adolphe Brisson, vorbește despre „Pânea spiritului“, despre cărți, și cere măsuri urgente ca să se pună zăguz prețurilor urcate ale hârtiei. Lupta se dă acum în Franța între editorii francezi, cari capătă hârtie în condiții mult mai ieftine din streinătate (Finlanda, Cehoslovacia, Germania, Austria), decât o pot vinde stabilimentele de papetărie franceze. Papetăriile cer dela parlament legi de protecție, fiindcă Germania d. e., fabrică cu prețuri mai ieftine hârtia și inunda universul“ cu hârtia ei. Brisson scrie: „Dacă vrem ca gândirea franceză să se propage și să lumineze, trebuie să reducem sarcinile noastre, să economisim, să micșorăm prețul volumelor, să nu lăsăm să fim striviți de vecinii noștri“.

Ernest Lavisse, marele istoric francez, a dat un tipet de alarmă, cerând ca hârtia de origină streină să poată trece granița și să poată fi folosită de editorii francezi, căci numai așa se poate „complexa victoria militară cu victoria în concurența între inteligențele omenesti“. Brisson numește stărea de astăzi „o dilemă penibilă“ și află soluția în primirea unei legi, care să interzică sever trecerea hârtiei, în general, peste frontiera Franței, dar care scutește de taxa aceasta hârtia de jurnal și pentru cărți. Apelează la papetăriile franceze, să se învoiască la pasul acesta, spre binele comun, pierzând tempora! din câștigul lor.

Bacalaureatul suprimat în Germania.

Invățământul secundar va înregistra anul acesta în Germania și poate, după această țară și în celelalte, o reformă dintre cele mai însemnate: suprimarea bacalaureatului în licee, școli comerciale și de alt soi, unde există astăzi mai mult ca o groază a viitorilor universitari, decât ca o dovadă de capacitate. Inovația plănuită de ministrul de instrucție al Germaniei va fi trecută nu peste mult prin parlament și n'avem motive pentru ce să nu credem că va fi votată.

Lovitura aceasta dată învățământului de astăzi, nu e întâia; guvernul maghiar, în anii războiului, voia s'o introducă în școlile sale încă atunci, dar s'a renunțat la idee, cu toate că a fost primită aproape unanim favorabil și se știe pentru ce. Elevul bun a fost și este de foarte multe ori calificat la fel cu unul rău, care s'a nemerit să știe da un răspuns comisiei care-i face ultima examinare în liceu. Renunțând la bacalaureat, guvernul german plănuieste să facă mai severe examenele de clasă, ceeace înseamnă o înzecită pregătire față de aceea făcută în pripă, în vederea bacalaureatului. Guvernul maghiar, la rândul său, avea

un plan și mai bun: voia să suprimă chiar examenele de clasă, și-lînd elevul să învețe în cursul întregului an, deoarece acesta nu mai putea să îndrepte la examen ceea ce a neglijat un an întreg.

Chestiunea suprimării bacalaureatului, pusă acum pentru a doua oară, va fi fără îndoială o chestiune despre care se va vorbi cu insistență, în toate țările. E o chestiune asupra căreia s'ar putea, poate s'ar conveni chiar, să se stăruiască și la noi.

Câteva fragmente de filozofie politică.

Gustave le Bon publică într-o revistă franceză „fragmente de filozofie politică”. Iată câteva:

„Războiul ne-a fost multă vreme defavorabil, fiindcă am uitat două adevăruri elementare: primul, că o comandă unică este superioasă unei comande colective; al doilea, că pe inamicul care te încercuiește nu trebuie să-l ataci într'un singur punct, ci în puncte diferite. Când, după patru ani de experiențe nenorocite, au fost recunoscute aceste evidente constatări, se anunță îndată victoria”.

— „Tunurile sunt arme vane (inutile) când n'au ca susținătoare inima combatenților”.

— „Un popor care vrea să trăiască trebuie să fie înarmat ca și când ar trebui să izbucnească războiul. Națiunile moderne sunt prea învelite cu concurență și cu ură pentru ca să poată conta la o pace prelungită”.

— „In toate epocile istoriei și astăzi mai mult ca oricând, situația diplomatică a popoarelor atârna de prestigiul lor militar”.

— „Nouăle concepții politice fondate pe dreptul națiunilor ca să dispună ele de ele (auto determinare), nu sunt aplicabile nici la popoare amorfe, (necristalizate) cari nu știu la adevărat ceea ce vreau, nici la acele incapabile de a vrea în decurs de o vreme îndelungată același lucru”.

— „Socialismul, termin nehotărît, ascunde, după rase, concepții foarte diferite. De aici rezultă că, în congresele lor, socialiștii din diferite țări nu se înțeleg între oaltă nici odată”.

— „Chaosul în care se scufundă Europa derivă atât dela o succesiune de erori psihologice, cât și dela condițiile economice create de război”.

— „Poți vedea în ce măsură diferă în Statele Unite socialismul de socialismul european, constatând că idealul lucrătorului american este să ajungă patron, până când lucrătorul latin visează mai cu seama supresiunea (suprimarea) patronului”.

Criticul Henry Bidou.

Scriind despre ultimul roman al lui Marcel Prévost, romancier cunoscut și la noi, vorbește despre *stilul lui Balzac și Tolstoi*: „Firește am venit să vorbim (cu Prévost) despre Balzac, pe care Faguet îl acuza odată că scrie rău și care, de fapt, scrie câteodată foarte rău, și câteodată genial. Această observație este dreaptă și privitoare la Tolstoi. Am vorbit cu ruși, cari nu suportău stilul acestui om mare. Și,

totuși, chiar și în traducere, deșteptarea prințului Andrei pe câmpul de luptă dela Austerlitz este o pagină dintre paginile sublime, cari s'au scris vreodată...”

In salonul central de frizerie și manucure pentru dame efectuează PERSONAL toate lucrările de frizerie, ... ondulări, spălutul capului ...

IULIA PÉTRFY

CLUJ, Strada Calea Regele Ferdinand No. 13, în curte.

Banca Ardeleana și Casa de Economie Societate Anonimă

Cluj, Piața Unirii No. 32. — Casa proprie.

Uzina electrică a orașului sub conducerea soc.

Ganz Cluj, Cal. Reg. Ferdinand No 30.
Palatul Széky. — Telefon 403.

Execută instalații electrice și transmisiuni de curent.
La comandă livrează instalații de motoare electrice.
Lampadare și alte materiale pentru inst. permanente

Luis Janky

blanar

Cluj, Strada Universității No. 1.

cumpără Aur zdrobit, argint și Brillante
pentru **CEL MAI MARE PREȚ**

Juvelarul **GRÜNFELD**,
CALEA REGELE FERDINAND 21.

Dacă voți să aveți față curată, proaspătă, încercați odată
Crema Ambra peste zi
Crema-gold Ambra
(noaptea).

Deposit principal:
Drogeria EMRE
Cluj.

În provincie se expediază prin post. ::

Bombonărie Cluj, Piața Unirii 3.

Citiți și răspândiți Evoluția!

Să mâncăm
in restaurantul „Hotel Central”
Pimra bucă țarie de lux. - Beuturi excelente. - Toată sear concert.

YES PUDRA de PORȚLAN AMERICANA de RENUME MONDIAL

YES se GĂSEȘTE din NOU ORIUNDE FĂRĂ LEGĂTURA VERDE ESTE lasificata

YES

Fabrica de ulei

a lui LUDVIG GOLDSTKIN și Fiul
ste cea mai mare în Ardeal.
Cluj, Târgul de vite.

Banca Ardeleana

și Casa de Economie
Societate Anonimă

Cluj, Piața Unirii No. 32. — Casa proprie.

Frații Renner & Co

S. A. - Fabrica de Pielarie Cluj.

Este cea mai mare și mai modernă instalație pentru fabricarea mărfurilor de pielărie. Produsele ei concurează cu cele mai bune și mai efine produse străine. Fabrica de pielărie, încă țămintă și curele de transmisii. Sucursale și reprezentanți în toate orașele mai însemnate din țară.

BEREGSZÁSZI & SZARKA

pregătesc cele mai noi și elegante

GHETE,

CLUJ, CALEA VICTORIEI No. 38.

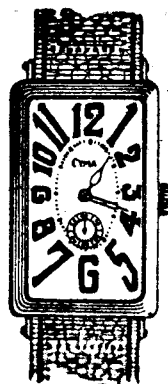
CROITOR
pentru
DOMNI

LOUIS

M. SIMON

prăvălie de STOFE
engleze și din țară

CLUJ, str.
N. IORGA
No. 11.

Fenyő & Braunfeld

Mare magazin
de Bijouterii

Cluj, Piața Unirii 9.

Telefon 350.

Toată elita Clujului cumpără de
CRĂCIUN lucrurile necesare dela

„Economia din Sona”

unde se vinde cu prețuri reduce.

Cluj, Piața Unirii 1.

Doamnele noastre să sprijinească industria românească. Ce se poate dela români, nimic dela străini. Cereți și vă ve-ți convinge, că salonul de modă

„VENUS”

CLUJ, STRADA MEMORANDULUI No. 13.
execută prompt și convenabil orice gen de croiuri pentru dame.

M. NEUMANN

Mare magazin de costume
pentru bărbați și băeți
Cluj, Piața Unirii 14.

Seminarul de drept

Dr. Mureșian.

TELEFON No. 310.

Cluj, Strada Nicolae Iorga No 23.

Cea mai veche instituție de asigurare din România-Mare
Primește asigurări contra incendiului,
contra furtului prin spargere etc. —
Asigurări mai departe pe viață, cu
prețurile celem convenabile.

„Transilvania”

Agentura generală Cluj, Piața Cuză Vodă 13.

Cliseurile Evoluției le pregătește
Zincografia „MINERVA” S. A.
 Cluj, Strada Regina Maria No 1.

Alexandru Taub
 Magazin de mode pentru domni
 Cluj, Strada Nicolae Iorga No. 2.

Automobile, cauciucuri accesorii

EMIL BLAGA CLUJ,
 Piața Ștefan cel Mare 7
 Telefon: No. 270.

„SFINX”

CLUJ, STRADA REGINA MARIA No. 21.
 Cel mai bun, cel mai elegant și cel mai modern
 atelier de fotografat.

TRISKA J.

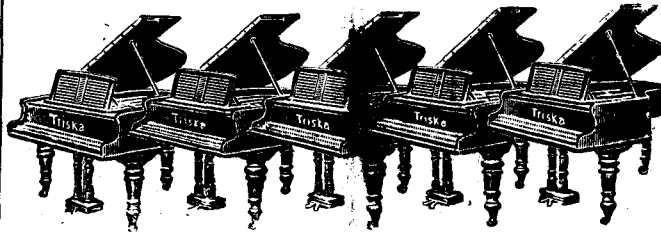
Acoardă, repară și transportă pianе conservatorului, operei și tuturor institutelor de stat. ...

Piane se dau cu chirie.

Primul și cel mai mare depozit de pianе din Ardeal,

C
L
U
J

C
L
U
J

Primul și cel mai mare depozit de pianе din Ardeal.

Str. Saguna No. 18.

Au sosit in mare cantitate pianе și pianine din fabricele „Pörster”, Wirth, Hoffmann și Stingl. ...

Piane se dau cu chirie.

**REGELE
 PĂLĂRIILOR**
 CLUJ.

IULIU MUȘȘA
 cel mai mare magazin.
 Coafer de teatru și Dame
 Str. Memorandului 10.

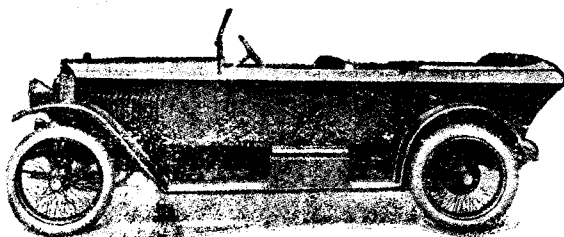
Vânzarea și cumpărarea imobilelor pentru întreagă Românie o efectuește mai repede biurul de agenție comercială și comisiune
Sabin Nemeș Cluj. Strada Corcheș 7.

croitor
 pentru
 domni

Ștefan Fanta
 Cluj, Strada Iuliu Maniu 1.

SIMON SOLE și FIUL

Prima fabrică transilvăneană de sigile de cauciuc și atelier de gravură
 CLUJ, STR. N. IORGA 2. - Telefon 5-82.

Automobil ieftin
 Telefon 310. de închiriat Telefon 310.
 Cluj, Strada Nicolae Iorga 23.